

ŞİKAYETE TABİ SUÇLARIN ÖZELLİKLERİ VE BU SUÇLARA BAĞLANAN HUKUKİ SONUÇLAR*

Mustafa ALBAYRAK**

Bazı suçlardan zarar görenlerin, ceza kovuşturmasının muhtemel sakıncalarına karşı korunmaları amacı ile bu suçlardan dolayı ceza soruşturması ve dolayısıyla ceza muhakemesi yapılabilmesi için kanunla konulmuş bir engelin kaldırılması şart koşulmuş ve bu engeli kaldırma işlemine şikâyet adı verilmiştir.¹ Yeni Türk Ceza Kanunu'nda şikâyet ile ilgili düzenleme genel hükümler kısmında 73. maddesinde yapılmıştır.²

* Bu yazının başlığı “Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Yargıtay Kararları ve Bilimsel Görüşler Işığında Şikâyet Tabi Suçların Özellikleri ve Bu Suçlara Bağlanan Hukuki Sonuçlar” olarak düşünülmüş, ancak uzun olduğu kanaati oluştuğundan yukarıdaki şekilde kısaltılmıştır.

** Yargıtay Tetkik Hâkimi, mustafaalbayrak61@hotmail.com.

¹ Nurullah Kunter, Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, İstanbul 1981, s.63

Bazı suçların şikâyet tabi tutulmasının belli başlı amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

a. Kişiler arasındaki her türlü olumsuz ilişkiyi dava konusu yapıp kişilerin özel alanlarına müdahale etmemek.

b. Mağdurun zararının karşılanmış olması (mala zarar verme suçlarında zararın fail tarafından karşılanması).

c. Bazı suçlar bakımından devletin müdahalesi ile olayın daha çok kimse tarafından duyulmasını önlemek ve mağdurun çevresine karşı onurunun daha fazla zedelenmesine yol açmamak (cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, m. 102/1,2. 104/1. 105/1).

c-Fail ile şikâyetçi arasında yakın akrabalık bağı bulunması (m. 167).

² Soruşturulması ve Kovuşturulması Şikâyet Bağı Suçlar.

Madde 73 -(1) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyet bağı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikâyetle bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz.-(2) Zamanaşımı süresini geçmemek koşuluyla bu süre, şikâyet hakkı olan kişinin fiili ve failin kim olduğunu bildiği veya öğrendiği günden başlar.

Kanun şikâyet hakkı ile ilgili genel ilkelerini 73. maddesinde detaylı olarak belirtmesine karşılık yargılama yasasında da şikâyete tabi suçlara birçok sonuç bağlayarak adeta yeni ilkeler getirmiştir. Bu yazımızda hem TCK ve hem de CMK'daki düzenlemeler, Yargıtay uygulaması ile doktrinde genel kabul görmüş görüşler birlikte ele alınıp şikâyete bağlı suçların özellikleri ve bu suçlara bağlanan hukuki sonuçlar üzerinde durulacaktır.

Şikâyete tabi suçların özellikleri ve bu suçlara bağlanan sonuçlar:

I. Kanunda Suçun Şikâyete Tabi Olduğu Yazılı Olmalı

Hukukumuzda genel olarak suçlar resen soruşturulur ve kovuşturulur. Bununla beraber bazı suçlar bakımından bu resen takipten ayrılarak soruşturma ve kovuşturma için suçtan zarar görenin müracaatı, şikâyeti aranmıştır. Bu nedenle kanunda şikâyete tabi suçlar açıkça gösterilmiştir. Bir suç hakkında ilgili kanunda şikâyetle ilgili bir düzenleme yoksa o suçun resen takibi gereken suç olduğu anlaşılır. Bir suçun temel şeklinin şikâyete tabi olması, aynı suçun nitelikli hallerinin de şikâyete tabi olduğu anlamına gelmez.³

-(3) Şikâyet hakkı olan birkaç kişiden birisi altı aylık süreyi geçirirse bundan dolayı diğerlerinin hakları düşmez. -(4) Kovuşturma yapılabilmesi şikâyete bağlı suçlarda kanunda aksi yazılı olmadıkça suçtan zarar gören kişinin vazgeçmesi davayı düşürür ve hükmün kesinleşmesinden sonraki vazgeçme cezanın infazına engel olmaz. -(5) İştirak hâlinde suç işlemiş sanıklardan biri hakkındaki şikâyetten vazgeçme, diğerlerini de kapsar. -(6) Kanunda aksi yazılı olmadıkça, vazgeçme onu kabul etmeyen sanığı etkilemez. -(7) Kamu davasının düşmesi, suçtan zarar gören kişinin şikâyetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş ve vazgeçtiği sırada şahsî haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde de dava açamaz.

³ "Görüldüğü gibi, zorla ırza tasaddi suçunun soruşturulması, 765 sayılı TCK döneminde şikâyete tabi tutulmamış, bu suçun kamu adına kovuşturulması gereken suçlardan sayılmıştır. 5237 sayılı TCK'nın 102/1. maddesinde ise, suçun basit hali şikâyete tabi olarak düzenlenmiştir. Ancak, maddenin diğer fıkralarında suçun nitelikli hallerine yer verilmiş, bunlar arasında yer alan suçun evlilik birliği içinde işlenmesi hali şikâyet koşuluna bağlanmıştır, diğer nitelikli hallerde ise suçun soruşturulması ve kovuşturulmasının şikâyete tabi olup olmadığı konusunda her hangi bir hüküm serdedilmemiştir. Bir suçun basit halinin soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi olması, nitelikli hallerinin de şikâyete tabi olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete tabi olan suç türlerinin soruşturulması ve kovuşturulmasının kamu adına yapılacağıının kabulü zorunludur. Yasa koyucunun iradesinin bu doğrultuda değerlendirilmesi yasa oluşturma biçimine uygun düşer." (Yargıtay CGK.3.10.2006/193-203)

Şikâyetin ceza hukuku kurumu olduğunun kabulü halinde zaman bakımından uygulama kuralları şikâyet konusunda da uygulanacaktır. Suçun işlendiği tarihte yürürlükte bulunan yasa, suçun şikâyetle bağlı olduğunu kabul etmiş, sonradan yürürlüğe giren yasa şikâyet koşulunu kaldırmış ise önceki yasa lehe olup şikâyet koşulu aranacaktır. Şikâyet, yargılama hukuku kurumu olarak kabul edildiğinde, derhal uygulama kuralı uyarınca yürürlükte olan yasanın uygulanması gerektiğinden, şikâyet süresi ve koşulu aranmaksızın sonraki yasa uygulanacaktır. Uygulamada lehe olan yasa tatbik edilmektedir.⁴

Türk Ceza Kanununda Şikâyetle Tabi Suçların Bulunduğu Maddeler:

1. Bir Türk vatandaşının 13. madde de yazılı suçlar dışında, aşağı sınırı bir yıldan az hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede işlediği ve kendisi Türkiye’de bulunduğu takdirde, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması ve Türkiye’de kovuşturulabilirliğinin bulunması ve zarar görenin şikâyetçi olması hali (m. 11/2),

2. Bir yabancıнын 13. madde de yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı en az bir yıl hapis cezasını gerektiren bir suçu yabancı ülkede bir Türk vatandaşının veya Türk kanunlarına göre kurulmuş özel hukuk tüzel kişisinin zararına işlenmesi, bu suçtan dolayı yabancı ülkede hüküm verilmemiş olması, failin Türkiye’de bulunması ve suçtan zarar görenin şikâyetçi olması hali (m. 12/2),

3. Basit yaralama (m. 86/2),

4. Kasten yaralamanın ihmali davranışla işlenmesi (m. 88). Yaralamanın 86/2. madde kapsamında kalması,

5. Taksirle yaralama (m. 89/1).

6. Taksirle yaralama (m. 89/2, 3, 4). Bilinçli taksir hariç.

7. Cinsel saldırı (m. 102/1).

8. Cinsel saldırı (m. 102/2. ikinci cümle).

9. Reşit olmayanla cinsel ilişki (m. 104/1).

10. Cinsel taciz (m. 105/1).

⁴ Sedat Bakıcı, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2007. s.1327.

11. Tehdit (m. 106/1 ikinci cümle).
12. Konut dokunulmazlığını ihlal (m. 116/1, 2, 4).
13. İş ve çalışma hürriyetini ihlal (m. 117/1).
14. Kişilerin huzur ve sükununu bozma (m. 123/1).
15. Hakaret (m. 125/1, 2, 3). Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hariç.
16. Kişinin hatırasına hakaret (m. 130/1, 2). Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hariç.
17. Haberleşmenin gizliliğini ihlal (m. 132/1, 2, 3).
18. Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması (m. 133/1, 2, 3).
19. Özel hayatın gizliliğini ihlal (m. 134/1, 2).
20. Hırsızlık (m. 141). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin aleyhine işlenmesi halinde.
21. Nitelikli hırsızlık (m. 142/1, 2, 3). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin aleyhine işlenmesi halinde.
22. Hırsızlık suçlarında daha az cezayı gerektiren haller (m. 144/1).
23. Kullanma hırsızlığı (m. 146/1).
24. Mala zarar verme (m. 151/1, 2).
25. Mala zarar vermenin nitelikli halleri (m. 152/1,2). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.
26. İbadethanelere ve mezarlıklara zarar verme (m. 153/1). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.
27. Hakkı olmayan yere tecavüz (m. 154/1, 2, 3). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.
28. Güveni kötüye kullanma (m. 155/1, 2).
29. Bedelsiz senedi kullanma (m. 156/1).
30. Dolandırıcılık (m. 157/1). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

31. Nitelikli dolandırıcılık (m. 158/1,2). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

32. Dolandırıcılıkta daha az cezayı gerektiren hal (m. 159/1).

33. Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf (m. 160/1).

34. Hileli iflas (m. 161/1). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

35. Taksirli iflas (m. 162/1). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

36. Karşılıksız yararlanma (m. 163/1,2). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

37. Şirket veya kooperatifler hakkında yanlış bilgi (m. 164/1). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

38. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (m. 165/1). Kanunun 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

39. Bilgi vermeme (m. 166/1). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

40. Açığa imzanın kötüye kullanılması (m. 209/1).

41. Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali (m. 233/1).

42. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (m. 234/3).

43. Ticarî sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (m. 239/1, 2, 3).

44. Yabancı devlet başkanına karşı suç (m. 340/2).

45. Yabancı devlet bayrağına karşı hakaret (m. 341/2).

46. Yabancı devlet temsilcilerine karşı hakaret (m. 342/2) (Karşılıklılık koşulu aranır).

Özel kanunlardaki şikâyeteye tabi suçların bulunduğu maddeler:

47. 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu, madde 12'de düzenlenen suç.

48. 2822 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu, madde 80/2'deki suç.

49. 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'un 16. maddesindeki suç.

50. 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşılattırılması Hakkında Kanun'un 14/3. maddesindeki suç.

51. 5042 sayılı Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanun'un 66. maddesi (a) ve (b) bentlerinde düzenlenen suçlar.

52. 5147 sayılı Entegre Devre Topografyalarının Korunması Hakkında Kanun'un 39. maddesinde düzenlenen suç.

53. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 71 ve 72. maddelerinde düzenlenen suçlar.

54. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 64/2, 1469 ve 1470 maddelerdeki suçlar.

55. 551 sayılı Patent Haklarının Korunması Hakkında KHK'nın 73/A maddesindeki suç.

56. 554 sayılı Endüstriyel Tasarımların Korunması Hakkında KHK'nın 48/A maddesindeki suç.

57. 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında KHK'nın 24/A maddesindeki suç.

58. 556 sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'nın 61/A maddesindeki suç.

II. Şikâyet Suçtan Zarar Görene Aittir

Şikâyet suçtan zarar gören tarafından yapılır. Şikâyet hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır.⁵ Mirasçılara geçmez.⁶ Suçtan zarar

⁵ "Şikâyet hakkı kişiye sıkı surette bağlı haklardan olup, mağdurenin de sanığın kendisini yaralamasından sonra yasal süresi içinde 06.05.2003 tarihinde savcılıkta verdiği ifadesinde sanıktan şikâyetçi olduğu anlaşıldığı halde, yazılı şekilde mağdurenin vasi tayinine kadar şikâyet hakkını kullanmadığından bahisle davanın düşürülmesine karar verilmesi." (2.CD. 30.03.2006/6954-6207)

⁶ "Sanıkların eylemlerinin 765 sayılı yasanın 456/4. maddesindeki suçu oluşturduğu, bu suçun şikâyete tabi suçlardan olduğu ve maktulün olay yerinde ölmesi nedeniyle şikâyet hak-

gören küçük ise kanuni temsilcisi şikâyet hakkını kullanır.⁷ Şikâyet hakkını kullanacak kişinin reşit olması aranmasa da temyiz kudretine sahip olması gerekir. Şikâyetçi şikâyetin anlam ve sonuçlarını anlayabilir durumda olmalıdır. Suçtan zarar görenin kanuni temsilcisi varsa şikâyeti o yapar. Kanuni temsilciden hem vasi hem de vekalet ilişkisine dayanan vekilliği anlamak gerekir. Tüzel kişilerde şikâyetle bulunabilir. Yasa koyucu suçtan zarar gören yerine yetkili kimse terimini kabul ederek bu olasılığı göz önünde bulundurmuştur.⁸ Şikâyet beyanının karakolda yapılması yeterli olup ayrıca Cumhuriyet savcısına da yapılması gerekmez.

Küçük olan mağdurun yargılama sırasında reşit olması halinde, velinin bu aşamadan sonra vazgeçmesi sonuca etkili olmayacaktır. Zira reşit olan mağdur şikâyet hakkına sahip olup, şikâyetçi olup olmadığı sorularak sonucuna göre karar verilmelidir.⁹

kını kullanamadığı tüm dosya kapsamından anlaşılacakla, şikâyet hakkının şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olması nedeniyle, ölenin sağlığında kullanmadığı şikâyet hakkını ölümünden sonra müdahil kullanmayacağından... CMK'nın 223/8. maddesi gereğince Düşürülmesi-ne." (1.CD.07.07.2006/115-3032)

"...hakaret suçuna ilişkin soruşturmanın suçtan zarar görenin şikâyetine bağlı olduğu, somut olayımızda şikâyet hakkının mağdur müşteki Fatma İşbilir'e ait olduğu, ancak 16.08.2004 tarihinde işlenen telefonla hakaret suçundan dolayı müşteki Fatma İşbilir'in adına kocası Mehmet İşbilir'in şikâyetinde bulunduğu, şikâyet hakkı bulunmayan kişinin süresi geçtikten sonra 22.11.2005 tarihinde yapılan duruşmada şikâyetçi olup davaya katılmasının geçersiz olduğu gözetilmeden sanık hakkında açılan kamu davasının şikâyet yokluğu nedeniyle 5237 sayılı TCK'nın 73/1. maddesi uyarınca düşürülmesine kara verilmesi yerine yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması." (8.CD.21.06.2006/6120-12291)

Şikâyet hakkının mirasçılara geçmeyeceğinin kanunumuzdaki istisnası 131/2. maddedeki hakaretle ilgili suçlar için düzenlenmiştir. Buna göre "Mağdur, şikâyet etmeden önce ölürse veya suç ölmüş olan kişinin hatırasına karşı işlenmiş ise; ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu, eş veya kardeşleri tarafından şikâyetinde bulunulabilir."

⁷ "Medeni Kanunun 16. maddesinde, mümeyyiz küçüklerin şahsa bağlı haklarını kanuni mümessillerin rızasına ihtiyaç duymadan kullanacaklarının açıklanmış bulunmasına göre 11.07.1990 doğumlu olup suç tarihinde 15 yaşından küçük olan mağdurenin mümeyyiz olup olmadığı raporla saptanarak sonucuna göre karar verilmesi gerekirken." (2.CD.27.04.2006/10943-8813)

⁸ Veli Özer Özbek, Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Anlamı, (Genel Hükümler) Ankara 2005. s.637.

⁹ Bakıcı, a. g. e. s. 1332.

"Saniğin eylemine uyan 765 sayılı TCK'nın 456/4. maddesinde ve 5237 sayılı TCK'nın 86/2. maddesinde düzenlenen basit yaralama suçu her iki kanuna göre de şikâyet tabi olup... Ayrıca mağdure Kübra Alten 01.06.1987 doğumlu olup hüküm verilen celsede 18 yaşını doldurduğu ve şikâyetten vazgeçme hakkını kendisi kullanması gerektiği halde babası olan Adem Alten'in vazgeçmesi nedeniyle davanın düşürülmesine karar verilmesi yerinde değildir." (2.CD.4.7.2006/6344-12921)

Kovuşturma evresine geçtikten sonra suçun şikâyet tabi olduğu anlaşılırsa, mağdur açıkça şikâyetinden vazgeçmemiş ise yargılamaya devam olunacaktır.¹⁰ 16, 17 ve 18 yaşındakiler işledikleri fiillerin anlam ve sonuçların algılama ve bu fiille ilgili olarak davranışlarını yönlendirme yetenekleri bulunduğu şikâyet hakkını kullanırlar. 13, 14 ve 15 yaşındakiler ayırt etme gücüne (temyiz kudretine) sahip olduklarının anlaşılması halinde (doktor raporu ile) şikâyet haklarını kullanırlar.¹¹ Mümeyyiz küçükler (13, 14 ve 15 yaşındakiler) şikâyet konusunda suskun kalırlarsa kanuni temsilcileri (veli-vasi-kayyum) onlar adına bu hakkı kullanırlar.¹² Mağdur ile kanuni temsilci arasında menfaat çatışması bulunması halinde MK'nın 16, 426/2. maddeleri gereğince mağdura kayyum atanır.¹³

III. Şikâyet Belli Bir Sürede Yapılmalıdır

Şikâyet süresi altı ay olarak kabul edilmiştir. Bu altı aylık sürenin başlangıcı suçtan zarar görenin "*fiil ve faili*" öğrendiği günden başlar. Bundan çıkan sonuca göre şikâyet hakkı olan sadece fiilin öğrenmesi halinde süre henüz işlemeye başlamamıştır. Sürenin başlaması için hem failin, hem de fiilin öğrenilmesi aranmıştır.¹⁴ Şikâyet hakkının o suç için kanunda öngörülen zamanaşımı süresi içinde kullanılması gerekir.

Faillerin birden fazla olması halinde bunlardan birisinin öğrenilmesi sürenin başlangıcı için yeterlidir. Kusuru olmaksızın bu sürenin

¹⁰ CMK.158/6.

¹¹ "Mağdurenin aşamalarda; sarkıntılık suçundan dolayı sanıktan şikâyetçi olduğu anlaşılma ile birlikte babasının şikâyetçi olmadığı, bu nedenle mağdurenin nüfus kaydı getirilip, mağdure 15 yaşını bitirmemişse, mağdurenin mümeyyiz olup olmadığı doktor raporuyla tespit edilip mümeyyiz ise şikâyetinin geçerli sayılacağı, mümeyyiz değilse geçerli sayılmayacağı gözetilmemesi." (5.CD. 12.04.2006/4358-3112)

¹² 15.04.1942.14/9 İBK.

¹³ "Velayeti kendinden olan çocuğu dövmekten sanık annenin kanuni mümessil olarak mağduru temsil etmesi nedeniyle belirlenen çıkar çatışması dolayısıyla sulh hakiminden bu dava için kayyum atanması sağlanmalı ve husumet izni alındıktan sonra şikâyet hakkının kullanılması hususu beklenmelidir." (2 CD. 20.12.2005/24169-30095)

¹⁴ "Bedelsiz kalan senedi tahsile koymak suçunun takibinin şikâyet tabi olup şikâyetçilerin ödeme emrinin tebliğ edildiği 22.08.2000 günü suçu öğrenmelerine karşın 6 aylık süre geçtikten sonra 03.10.2001 günü şikâyet tabi bulundukları gözetilmeden kamu davasının düşürülmesi yerine yazılı şekilde sanıkların mahkumiyetlerine karar verilmesi." (11.CD. 02.2006/1723-607)

geçirilmesi halinde eski hale getirmeden yararlanılarak bu hak kullanılabilir.¹⁵ Şikâyet hakkı olanlardan birisi bu süreyi geçirse bile diğerleri kendileri bakımından işleyen sürede bu haklarını kullanabilirler.

Şikâyet süresi içinde kamu davasına katılma talebi aynı zamanda süresinde şikâyet olarak da kabul edilir.¹⁶

IV. Şikâyet Hakkı, Kanun'un Öngördüğü İlgili Makamlara Yapılmalıdır

Şikâyetin yapılması ile ilgili düzenleme yeni CMK'nın "ihbar ve şikâyet" başlıklı 158. maddesinde düzenlenmiştir. Maddeye göre suça ilişkin ihbar veya şikâyet, Cumhuriyet Başsavcılığı'na veya kolluk makamlarına yapılabilir. Valilik veya kaymakamlığa ya da mahkemeye yapılan ihbar veya şikâyet, ilgili Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilir. İhbar veya şikâyet yazılı veya tutanağa geçirilmek üzere sözlü olarak yapılabilir. Şikâyet için belli kalıpların kullanılması aranmamakta, "şikâyetçiyim", "davacıyım", "cezalandırılmasını istiyorum" beyanları yeterlidir. Yürütülen soruşturma sonucunda kovuşturma evresine geçildikten sonra suçun şikâyete bağlı olduğunun anlaşılması halinde; mağdur açıkça şikâyetten vazgeçmediği takdirde, yargılamaya devam olunur.

Kanun'un öngördüğü makamların¹⁷ dışındaki bir mercie yapılan şikâyetler geçerli bir makama yapılmadığından, bu kurumlar tarafın-

¹⁵ CMK madde 40- (1) Kusuru olmaksızın bir süreyi geçirmiş olan kişi, eski hale getirme isteminde bulunabilir.

¹⁶ "Suç tarihinde 14 yaşında bulunan mağdure ile anne babasının usulüne uygun şikâyetleri olmadığı gibi süresi içinde kamu davasına katılma istemleri de bulunmadığından kamu davasının düşmesi yerine mağdureden bir yaş büyük ablasının şikâyetine dayanılarak yazılı şekilde hüküm kurulması." (5.CD. 11.05.2006/7364-4151)

¹⁷ Kanun şikâyet için şu makamları yetkili ve görevli saymış ve bunlara yapılan bir bildirimin geçerli bir şikâyet olduğunu kabul etmiştir.

Bunlar:

- a. Cumhuriyet Başsavcılığı.
- b. Kolluk makamları (Polis, Jandarma ve Sahil Güvenlik Komutanlığı).
- c. Valilik.
- d. Kaymakamlık.
- e. Mahkemeler.
- f. Yurt dışı Türk konsoloslukları.
- g. Yurt dışındaki Tür elçilikler.

dan yetkili makamlara gönderilmemişse kanunun öngördüğü makamlara usulüne uygun olarak yeniden şikâyet yapılmalıdır.¹⁸

V. Şikâyet Fiile Yöneliktir

Şikâyetin sadece fiil belirtilerek de yapılması yeterlidir. Faili bildirme zorunluluğu yoktur. Şikâyetin fiile yönelik olmasının sonuçları şunlardır:

a. Suçtan zarar görenin, suç faili olarak belirli bir kimseyi göstermek zorunda olmaması ve hatta failer konusunda yanlışlığının önemli bulunmaması.

b. Şikâyet edenin fiil hakkındaki nitelendirmesinin herhangi bir önemi yoktur. Şikâyet eden fiili şikâyet eder, fiili vasıflandırması mümkün olmayabilir. Bu hâkimin görevidir.

c. Şikâyetin bölünememesi. Şikâyet edilen husus bir fiil olduğundan, fiili işleyenler birden fazla ise şikâyet bölünerek birkaç kişi şikâyet edilerek bir kaç hâric tutulamaz. Şikâyet diğer şeriklere kendiliğinden sirayet eder.^{19, 20}

VI. Şikâyet Bir Hak Olup Bu Haktan Her Zaman Vazgeçilebilir

Şikâyet hakkını kullanan kişi bu hakkından her zaman vazgeçebilir. Vazgeçme²¹ dava aşamasında ise (kovuşturma) kanun karşı tarafın, yani sanığın vazgeçmeyi kabule bağladığı durumlarda sanık vazgeçmeyi kabul etmezse davaya devam edilecek ve yargılama sonunda sanığın suçu işlemediği anlaşılırsa sanığın beraatine, suçun sübuta erdiği anlaşılırsa vazgeçme nedeniyle davanın düşürülmesine karar verilecektir. Kanun hangi suçlarda vazgeçmeyi sanığın muvafakatına

¹⁸ “Şikâyetçiler... İlköğretim Okulu müdürlüğüne verdikleri dilekçeler ve muhakkike ifade verirken şikâyetçi olduklarını söylemeleri ile 765 sayılı TCK’nın 108, 5237 sayılı yeni TCK’nın 73/1. maddesi uyarınca altı aylık hak düşürücü süreden sonra 08.05.2001 günlü oturumda tutanağa geçirilen beyanların hukuki sonuç doğurmayacağı cihetle CMK’nın 223/8. maddesi gereğince açılan kamu davasının düşürülmesi yerine yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” (5.CD. 26.09.2005/8074-20226)

¹⁹ Hakan Hakeri, Ceza Hukuku Genel Hükümler; Ankara 2007, s.91.

²⁰ Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler; Ankara 2005, s.193.

²¹ Şikâyetten vazgeçme: Önceden yapılmış olan şikâyetin geri alınması ve geçersiz sayılmasının istenmesidir.

bağladığını açıkça belirtmemiştir. 765 sayılı TCK zamanında bunlar uygulama ile oluşturulmuş idi ki kabule bağlı olmayanlar 456/4 (basit yaralama), 482 (hakaret) çocuk K (m. 24), kabule bağlı olanlar ise 421 (söz atma), 516/ilk (nası ızzar), 508 (emniyeti suiistimal) suçları idi. Yeni kanun bakımından da kıyasen bu uygulama devam ettirilebilir. Kovuşturma aşamasında vazgeçme beyanının alındığı duruşmalarda bu beyan sanığa sorularak vazgeçmeyi kabul edip etmediği sorulacaktır. Eğer sanık davayı takip etmiyorsa sanığın çağrılıp sorulmasına gerek yoktur, verilen düşme kararına itiraz etmediği (kanun yoluna başvurmadağı hallerde) vazgeçmeyi kabul etmiş sayılır.²²

Soruşturma aşamasında ise şikâyet hakkından feragat²³ ise kabule bağlı değildir.

Kamu davasının düşmesi, suçtan zarar gören kişinin şikâyetten vazgeçmiş olmasından ileri gelmiş ve vazgeçtiği sırada şahsi haklarından da vazgeçtiğini ayrıca açıklamış ise artık hukuk mahkemesinde de dava açamaz. Vazgeçmenin açık bir şekilde belirtilmesi gerekir. Yoksa aleyhe yorumlama ile şahsi hak talebi kısıtlanmamalı.²⁴ Çünkü suç filleri aynı zamanda borçlar hukuku anlamında da haksız fiil oluştururlar.²⁵

²² “Sanıkların yokluklarında gerçekleşen vazgeçme üzerine 765 sayılı TCK’nın 99/son maddesi uyarınca vazgeçmeyi kabul edip etmeyeceklerinin sanıklardan sorulmaması, gıyabi hükmün tebliğine rağmen sanıklar tarafından temyiz edilmeyerek şikâyetten vazgeçmenin kabul edilmiş olması karşısında, şikâyetten vazgeçme nedeniyle davanın, aynı yasanın 508 ve 99. maddeleri uyarınca düşürüldüğü gerekçeleri gösterilerek mahkemece kabul ve takdir kılınmış olduğundan üst Cumhuriyet Savcısı’nın şikâyetten vazgeçme beyanının sanıktan sorulması gerektiğine yönelen ve yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün onanmasına.” (11.CD, 23.02.2006/9823-1230)

²³ Şikâyet hakkından feragat: Süresi geçmemiş ve hiç yapılmamış olan bir şikâyetin yapılmayacak olduğunun açıklanmasıdır.

²⁴ “5237 sayılı TCK’nın 89. maddesi karşısında şikâyetle bağlı hale gelen sanığa atılı suç nedeniyle, mağdurun hastanede ifadesi alındığı sırada şuurunun yerinde olup olmadığı, tespit edilen bulgulara göre tıbben belirlendikten sonra şikâyetçi olmadığına dair beyanının geçerliliği tartışılarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerektiğinin gözetilmemesi bozmayı gerektirmiştir.” (9.CD, 19.06.2006/2536-3484)

²⁵ “Şikâyetle tabi suçlarda, şikâyetçinin vazgeçme iradesini hiçbir duraksamaya yol açmayacak biçimde açıklaması gerekir. Açıklamalı davetiyeğe rağmen duruşmaya gelmemek davadan zımnen vazgeçme olarak kabul edilemez.” (Yargıtay CGK, 04.05.1992/112-134)

“Mağdurun kolluktaki ifadesinde (zararımı maddi olarak karşılamaları suretiyle şikâyetimden vazgeçerim, eğer zararımı karşılamazsa şikâyetçiyim) şeklindeki beyanı karşısında şikâyetin mevcut olduğu kabul edilip yargılamaya devam edilmelidir.” (9.CD, 04.10.2006/2497-5033)

İsmail Malkoç; Yeni Türk Ceza Kanunu, Ankara 2007. Cilt 1, s.450.

Şikâyetten vazgeçme konusunda vekaletnamede açık hüküm bulunmayan hallerde vekiller şikâyetten vazgeçemezler.²⁶

Birden fazla sanığı olan bir davada şikâyetçinin, bu sanıklardan bir kısmı hakkında davaya katılıp diğerleri hakkındaki davalara müdahale etmemesi mümkün olduğu gibi tüm sanıklar hakkında müdahil olduktan sonra bir kısım sanıklar hakkındaki talebinden vazgeçmesi de mümkündür. Katılmadan vazgeçmede sirayet olmayıp suçun kamu adına takibi gereken suçlardan olması halinde sadece hakkında şikâyetten vazgeçilen sanık hakkında katılma talebi hükümsüz kalacak ve diğer sanıklar için müdahillik sıfatı devam edecektir. Suçun takibi şikâyete bağlı suçlardan bulunması ve suçun iştirak halinde işlenmesi durumunda ise sirayet göz önüne alınacaktır.²⁷

Şikâyetten vazgeçmeden sonra bu vazgeçmeyi geri alma yani vazgeçmeden vazgeçme mümkün değildir.²⁸

²⁶ "Vekaletnamesinde feragat yetkisi olduğu anlaşılan müdahil vekilinin hükmünden sonra verdiği dilekçesiyle şikâyetten vazgeçtiği anlaşılmış ise de, cezanın miktar ve nevi itibarıyla kararın kesin olması ve 765 sayılı TCK'nın 99 (5237 sayılı TCK73/4) maddesi uyarınca hükmün kesinleştikten sonraki vazgeçmenin cezanın infazına engel olmayacağı." (2.CD. 31.10.2006/3391-17195)

²⁷ "Takibi şikâyete bağlı suçlarda mümeyyiz mağdurenin şikâyet hakkının bulunduğu, 18 yaşından küçük olduğundan vazgeçmenin ancak velisinin muvafakati ile hüküm ifade edeceği nazara alındığında, müştekinin şikâyetten vazgeçmesine velisinin muvafakat edip etmediği sorularak muvafakat ederse düşme kararı, aksi halde duruşmaya devamla sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik soruşturmayla hüküm kurulması." (5.CD. 05.10.2000/1457-4768)

Bakıcır age. s.1330

²⁸ "Suç tarihinde 13 yaşında olan mağdurenin mümeyyiz bulunması halinde Medeni Kanunu'nun 16. maddesi uyarınca mümeyyiz küçüklerin şahsa bağlı haklarını kanuni mümessillerinin rızasına ihtiyaç duymadan kullanabileceklerinden, velisinin vaki feragatinin sonuç doğurabilmesi için mümeyyiz küçüğün muvafakatinin alınması zorunlu olduğu halde, duruşmaya çağırılıp bu konuda beyanı alınmadan düşme kararı verilmesi." (5.CD. 12.07.200/1064-4065)

"Mağdurenin getirilen nüfus kaydına göre 15 yaşından küçük ve alınacak doktor raporuna göre de mümeyyiz olmadığı saptandığı takdirde velisi olan babasının takibi şikâyete bağlı sarkıntılık suçundan ötürü hazırlıkta yaptığı şikâyetinden duruşmada vazgeçmesinin geçerli olacağı, mağdurenin 15 yaşından büyük yahut 15 yaşından küçük olmakla beraber mümeyyiz olduğunun saptanması halinde kendisinin şikâyetinin devam etmesi ve vazgeçmemesi halinde babasının vazgeçmesinin geçerli sayılamayacağı nazar alınmadan eksik soruşturmayla hüküm kurulması." (5.CD. 04.12.1997/4103-4438)

"Duruşma sırasında şikâyetçi olmadığını bildiren mağdur vekili aracılığıyla sonradan davaya katılması mümkün değildir." (CGK, 13.06.2006/9-155-158)

"Şikâyetçinin 25.07.1999 tarihli ifadesinde şikâyetten vazgeçtiği, bu vazgeçmenin geri alınamayacağı gözetilmeden, TCK'nın 99. maddesi uyarınca kamu davasının düşürülmesi

Vazgeçme doğrudan doğruya veya şarta bağlı olarak da yapılabilir. Vazgeçme şarta bağlı olduğu ve şart gerçekleşmediği takdirde, ceza davası düşürülmez. Fakat davaların seyrini, davacıların keyfine göre sürüncemede bırakmamaları için şartın yerine getirilmesi bakımından taraflara süre verilmesi uygun olur.²⁹ Kanaatimce uzlaşma kapsamındaki suçlar için şarta bağlı vazgeçme için süre verilmemeli, ancak şikâyeteye tabi olup uzlaşma kapsamında olmayan suçlar için makul bir sürenin verilmesi gerekir.³⁰

VII. Genellikle Şikâyeteye Tabi Olan Suçlar Uzlaşma Kapsamında Olmakla Birlikte Bir Kısım Suçlar Uzlaşmaya Tabi Değildir

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren yeni TCK ve CMK ceza mevzuatımıza uzlaşma kurumunu getirmiştir. Bu düzenleme ile mevzuatımıza bugün artık batı hukukunun kabul ettiği ve Birleşmiş Milletlerce mevzuata sokulması tavsiye edilen yepyeni bir kurum, uzlaşma (mediation) getirilmiş olmaktadır. İşlendiği iddia edilen bir suçtan dolayı fail ve mağdur arasında oluşan çekişmenin, mağduriyetin giderilmesi ile ortadan kaldırılmasını amaçlayan uzlaşma kurumu, CMK'nın 253, 254 ve 255. maddelerinde düzenlenmişti. Yapılan düzenlemede istenilen verimli sonucun alınamaması üzerine 5560 sayılı kanunla maddeler yeniden değiştirilerek sistemin iyi yürütmesi amaçlanmıştır.³¹

Uzlaşma ile fail işlediği suçun sorumluluğunu kabul edip üstlenerek, suçun sonuçlarını da gidererek toplumla yeniden bütünleşme olanağını elde etmiş olmaktadır. Failin ceza sorumluluğu saptanıp za-

yerine mahkumiyete karar verilmesi." (11.CD. 02.04.2002/2237-2719)

"Katılanın 05.04.2003 tarihli koluğa müracaatında sanık hakkında şikâyetçi olmadığını belirttiği ve bundan dönülemeyeceği gözetilmeden takibi şikâyeteye bağlı emniyeti suiistimal suçundan açılan kamu davasının 765 sayılı TCK'nın 99 ve 1412 sayılı CMUK'nın 253 ve (5237 sayılı TCK'nın 73 ve 5271 sayılı CMK'nın 223) maddeleri gereğince düşürülmesi gerekirken yargılamaya devamla yazılı şekilde sanığın beraatine karar verilmesi... Düşürülmesine." (11.CD.28.11.2006/7420-9607)

²⁹ Abdullah Pulat Gözübüyük, Türk Ceza Kanunu Şerhi, İstanbul 5. Baskı.Cilt 1, s.1081.

³⁰ "Mağdur Hamdi'nin 30.09.2003 tarihli kolluk ifadesindeki "zararımı maddi olarak karşılamaları suretiyle şikâyetimden vazgeçerim, eğer zararım karşılamazlarsa şikâyetçiyim" şeklindeki beyanı karşısında şikâyetin mevcut olduğu kabul edilip yargılamaya devam edilmesi yerine değerlendirmede yanlıya düşülmesi" (9.CD. 04.10.2006/2497-5033).

³¹ 5560 sayılı kanun R.G.19.12.2006/26381.

rarın giderilmesi için gereken de yapılmış bulunacağından hem adalet yerine getirilmiş olacak, fiille ihlâl edilmiş olan hukuk kurallarının geçerliliği vurgulanacak ve dolayısıyla kamusal barışın yeniden kurulmasına hizmet edilecek ve ayrıca devlet, yaptırım uygulamak yönünden katlanacağı birçok masraftan da kurtulmuş olacaktır. Bu çeşit uygulamalara “*onarıcı adalet*” denilmektedir.³²

19 Aralık 2006 tarihine kadar yürürlükte olan uzlaşma hükümlerine nazaran yeni düzenleme bir kısım suçlar bakımından uzlaşmayı mümkün kılsa bile³³ TCK anlamında uygulama alanını daraltmıştır.³⁴ Düzenleme hem TCK hem de CMK’da yapılmış iken son değişiklikle TCK’daki düzenleme kaldırılmış ve böylece müessese tamamıyla uygulama hukuku alanına alınmıştır.³⁵

Fail veya mağdurun özgür iradeleriyle uzlaşma teklifini kabul ettiklerinden söz edilebilmesi için, uzlaşmanın hüküm ve sonuçları konusunda kendilerinin aydınlatılmış olması gerekir. Bu konuda hiçbir bilgisi olmayan kişinin iradesini özgür olarak kullandığı söylenemez. Diğer taraftan, bir kişinin uzlaştığından söz edilebilmesi için, uzlaşma iradesinin açık ve duraksamasız biçimde ortaya koymuş olması zorunludur. Bu nedenle şikâyetten vazgeçme veya zararı yahut talebi

³² CMK m. 253. maddenin gerekçesinden.

³³ CMK madde 253/1-b- Şikâyetle bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanunu’nda yer alan;

1. Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),

2. Taksirle yaralama (madde 89),

3. Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),

4. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234),

5. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239), suçları bakımından şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur.

³⁴ CMK m. 253/3-Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı olsa bile, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez. (CMK.253/3)

³⁵ 1 Haziran 2005 -19 Aralık 2006 tarihine kadar yürürlükte olan TCK’daki düzenleme:

Madde 73/8- Suçtan zarar göreni gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olup, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı bulunan suçlarda, failin suçu kabullenmesi ve doğmuş olan zararın tümünü veya büyük bir kısmını ödemesi veya gidermesi koşuluyla mağdur ile fail özgür iradeleri ile uzlaştıklarında ve bu husus Cumhuriyet savcısı veya hakim tarafından saptandığında kamu davası açılmaz veya davanın düşürülmesine karar verilir.

olmadığını söyleme biçiminde ki açıklamalar uzlaşma iradesi yerine geçmeyecektir. Yargıtay'ın uygulamaları da bu yöndedir.³⁶

5560 sayılı kanunla yapılan düzenleme sonucu 19 Aralık 2006 tarihinden sonra işlenen ve şikâyeteye tabi olan ancak uzlaşma kapsamında olmayan suçlar.³⁷

1. Cinsel saldırı (m. 102/1, 2. ikinci cümle).
2. Reşit olmayanla cinsel ilişki (m. 104/1).
3. Cinsel taciz (m. 105/1).
4. Hırsızlık (m. 141). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin aleyhine işlenmesi halinde.
5. Nitelikli hırsızlık (m. 142/1, 2, 3). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin aleyhine işlenmesi halinde.
6. Hırsızlık suçlarında daha az cezayı gerektiren haller (m. 144/1).
7. Kullanma hırsızlığı (m. 146/1).
8. Mala zarar verme (m. 151/1, 2).
9. Mala zarar vermenin nitelikli halleri (m. 152/1, 2). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.
10. Güveni kötüye kullanma (m. 155/1, 2).
11. Dolandırıcılık (m. 157/1). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.
12. Nitelikli dolandırıcılık (m. 158/1, 2). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.
13. Dolandırıcılıkta daha az cezayı gerektiren hal (m. 159/1).
14. Hileli iflas (m. 161/1). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

³⁶ Seydi Kaymaz, Hasan Tahsin Gökçan, Uzlaşma ve Önödeme, Ankara 2007, s.141. "Kendisine uzlaşma işleminden hiç bahsedilmeyen müşteki Tayfun D.'nin şikâyetçi olmadığını, zarar ve ziyanının bulunmadığını bildirmesi üzerine sanığın uzlaşmayı kabul ettiği ve tarafların uzlaştığı gerekçesiyle salt sanığın uzlaşmayı kabul ettiğine ilişkin beyanı yeterli görülerek, eksik ve usulüne uygun olmayan işleme dayalı olarak yazılı şekilde hükmü kurulması." (2.CD.12.03.2007/1771-3681)

³⁷ Ancak bu tarihe kadar işlenen bu suçlarda uzlaşma prosedürü uygulanacaktır.

15. Taksirli iflas (m. 162/1). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

16. Karşılıksız yararlanma (m. 163/1, 2). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.

17. Yabancı devlet başkanına karşı suç (m. 340/2-Mağdur gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olmadığından uzlaşma kapsamında değil).

18. Yabancı devlet bayrağına karşı hakaret (m. 341/2- Mağdur gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olmadığından uzlaşma kapsamında değil).

19. 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanun'un 16. maddesindeki suç (Yargıtay'ın kararı ile uzlaşma kapsamında değil).³⁸

³⁸ 1 Haziran 2005'ten 29.12.2006 tarihine kadar yürürlükte olan uzlaşma hükümlerinden iyi sonuçlar alınamaması sebebiyle yeni hükümler getirilmiştir. Kanaatimce kişiler aleyhine işlenen suçlar bakımından yelpazeyi daha da geniş tutmak gerekirdi. Bu haliyle de iyi bir netice alınması için yapılması gerekenleri şu başlıklar altında sıralayabiliriz.

1. Uygulayıcılar, bilhassa Cumhuriyet savcılarının bu müessesesinin uygulanmasının faydasına inanmaları gerekir. Sayın Cumhuriyet savcıları ellerindeki evrakı bir an önce çıkarmak için uğraşmamalı, yapacağı biraz fazla çalışmanın mahkemelerdeki dava sayısını azaltacağını, bu azalmaya bağlı olarak da daha sonraki günlerde kendi işlerinin de rahatlayacağını düşünmeleri gerekir. Çünkü bu uyumsuzluklar daha sonra önlerine duruşması takip edilecek dava dosyası, ara kararları yerine getirilecek ve infazı yapılacak işler olarak çıkacaktır. Bu prosedürün başarılı yürümesinin mağdurun korunmasına, haklarının alınmasına yardımcı olduğunu hatırlarından çıkarmamaları gerekir.

2. Olayın sıcaklığı sığdığına uzlaşma teklifinde bulunulmamalı. Hepimiz uygulamadan biliyoruz ki olayın ilk saatlerinde veya ilk günlerinde taraflar birbirlerine karşı çok acımasız, kin ve nefretle bakmaktadırlar. Bu aşamada yapılacak bir uzlaşma teklifinin bütün taraflarca reddedilme yüzdesi yüksektir. Zaman geçince taraflar daha akli selimle düşünebilmekte ve birbirlerini anlayabilmektedirler. Şikâyet tabi suçların, hatta tabi olmayan çok ağır suçlarda bile yargılamada mağdurların şikâyetlerini geri aldıkları bilinen bir gerçektir. Bundan dolayı uzlaşma teklifi götürülecek kişilerin haberleşme bilgileri en detaylı şekilde baştan alınmalı ki daha sonra kişilere ulaşılmada zorluklarla karşılaşılmasın. İş çok sürüncemede bırakmadan makul bir süre sonra uzlaşma teklifi yapılmalıdır.

3. Cumhuriyet savcıları uzlaştırmayı yapacak elemanları (baroya kayıtlı avukatlar, emekli hakim ve savcılar, hukuk fakültesi mezunu diğer kişileri) yetiştirmeli ve bu kişilerin de saygın, sözü dinlenir kişiler olmasına azami özen göstermeleri gerekir.

4. Uzlaştırmamanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukuki sonuçları muhatabın anlayacağı netlikte ve açıklıkta olmalı ve muhataba yazılı olarak da verilmelidir. (Şüpheliler suçlandığı suçla ilgili olarak alması muhtemel en üst cezalar,

VIII. Genel İlke, Şikâyeteye Tabi Olan Suçlarda Hüküm Kesinleşene Kadar Davadan Vazgeçilebilir

Kanun şikâyeteye tabi bütün suçlarda hükmün kesinleşmesine kadar şikâyetten vazgeçilebileceğini kabul etmiştir. Vazgeçme ile ceza bütün sonuçları ile ortadan kalkar. Bu tarihten sonra yani hükmün kesinleşmesinden sonra vazgeçmenin hiçbir sonuç doğurmayacağı, yani infazı engellemeyeceği kabul edilmiştir.³⁹

Buna karşılık Çek Kanunu'ndaki şikâyeteye tabi suçlarda ise karar kesinleşmiş olsa bile şikâyetten vazgeçilebilmekte ve ceza infaz edilmemektedir.⁴⁰

IX. Şikâyeteye Tabi Suçlar Ön Ödeme Kapsamına Alınmamıştır

Türk Ceza Kanunu'nun 75/1. maddesi uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere ön ödemeyi öngördüğünden şikâyeteye tabi

ileride muhatap olacak olduğu maddi ve manevi tazminatlar, duruşmalara gidip gelme, mahkeme masrafları ve avukatlık ücretleri abartılı olmasa bile uzlaşmaya zihnen zorlayacak şekilde kendilerine bildirilmeli, benzer bildirim mağdurlara da yapılmalıdır.)

5. Kanun uzlaşma teklifinde bulunulmasından itibaren kararın üç gün içinde bildirilmemesi halinde uzlaşma teklifinin reddedilmiş sayılacağını kabul etmiştir. Bu sürenin çok kısa olduğu nazara alınarak toleranslı davranılmalı, mazeretler kabul edilmelidir. İlgililerin zaman kazanmalarına göz yumulmalıdır. Kaldı ki süre dolmuş olmasına, yani uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilecekleri kanunda belirtilmesi karşısında zamana hapsolmamak gerekir. Keşke bu süre karar verilmesine kadar taraflarca belgelenmesi halinde bunlara da değer verilip uzlaşmanın yapıldığı kabul edilseydi.

6. Teftiş yönetmeliğinde değişiklik yapılarak Cumhuriyet savcılarının uzlaştırmadaki başarı performansları, sonuçlandırdıkları işler artı puanla ayrıca değerlendirilmeye tabi tutulmalı. Hatta bu işi ciddiye alıp uygulayan Cumhuriyet savcıları maddi ve manevi olarak ödüllendirilmeli.

7. Yukarıda da belirttiğimiz gibi uzlaşma teklifinden itibaren üç gün içinde cevap verilmesi şart koşulduğundan, uzlaşma teklifinin haftanın Çarşamba günü yapılması ile bu süre 6 güne kadar çıkarılabilir. Böylece zaman kazanılmış olur.

³⁹ Sanığın eylemine uyan 765 sayılı TCK'nın 456/4. maddesinde ve 5237 sayılı TCK'nın 86/2. maddesinde düzenlenen basit yaralama suçu her iki kanuna göre de şikâyeteye tabi olup kararın kesinleşmesine kadar vazgeçme hüküm ifade eder. Verilen kararın kesinleşmesinden sonra vazgeçme nedeniyle davanın düşürülmesine karar verilmesi mümkün değildir. (2.CD. 04.07.2006/6344-12921)

⁴⁰ 3167 sayılı kanun madde -16/3- Hükmün kesinleşmesinden sonra şikâyetten vazgeçildiğinde de, hüküm bütün cezai sonuçları ile ortadan kalkar.

olan bir suçun uzlaşma kapsamında olması halinde bu suç için ön ödeme çıkarılamayacaktır.⁴¹ Böylece şikâyeteye tabi olan suçlar hakkında uzlaşma kapsamında ise ön ödeme yolu kapatılmıştır.⁴² 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda halen iki suç ön ödeme kapsamındadır. Bunlardan biri çevreyi taksirle kirlletme suçunu düzenleyen 182. maddenin birinci fıkrasının ilk cümlesindeki suçtur. Bu fıkra göre *“Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya atıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır”* hükmü diğeri ise 289. maddedeki yedi eminlik yükümlülüğüne aykırı davranışı düzenleyen üçüncü fıkrasındaki suçtur. Bu fıkra göre de *“Muhafaza edilmek üzere kendisine resmen teslim olunan rehinli veya hacizli veya herhangi bir nedenle el konulmuş olan malın dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranması nedeniyle kaybolmasına veya bozulmasına neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır.”*

Özel kanunlarda ön ödeme kapsamında olmasına (adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı

⁴¹ Madde 75/1-(1) Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı üç ayı aşmayan suçların faili;

a. Adli para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını,

b. Hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için yirmi Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı,

c. Hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için bu fıkranın (b) bendine göre belirlenecek miktar ile adli para cezasının aşağı sınırını, Soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmaz.

⁴² Yeni Türk Ceza Kanunu'nda uzlaşmaya tabi suç sayısının fazla olmasına rağmen, tatbikattaki zorluk, bürokratik işlem fazlalığı ve bunun doğal sonucu olarak zaman kaybı, uzlaşmacıya ödenmesi gereken ücretin yüksekliği, bazı yer baro başkanlıklarınca söz konusu ücretlerin ödenmesinde gecikme olması gibi nedenlerle avukat görevlendirme işine sıcak bakılmaması ve olayın hemen akabinde tarafların birbirleri ile uzlaşmaktan kaçınmaları ve özellikle şüphelinin *“Ben zaten suç işlemedim ki neden uzlaşıp, birde karşı tarafa para verecekmişim”* türünden savunmalarla uzlaşmaya yaklaşmaması ve bu durumda da bu suçların ön ödeme kapsamı dışında tutulması gibi nedenlerle uzlaşma kurumunun uygulamada pek fazla rağbet görmediği, ön ödemenin daha pratik ve kolay olması, usul ekonomisi ilkesine daha uygun olması gibi nedenlerle uygulanabilirliği daha fazladır. Bu nedenle şikâyeteye bağlı suçlarda, mağdurun kötü niyetli olduğunun tespiti veya meydana gelen zararın büyüklüğü ve olayın oluşu ve şüpheli ile mağdur arasındaki ilişki de dikkate alınarak, uzlaşmanın çeşitli nedenlerle uygulanamadığı bazı hallerde, ön ödeme uygulamasının yolu açılmalı ayrıca ön ödemenin uygulama alanı genişletilmelidir (Özkan Gültekin, Yeni Türk Ceza Hukukunda Ön ödeme ve Uygulaması, Ceza Hukuku Dergisi, (CHD) sayı 5, Aralık 2007).

üç ayı aşmayan suçlar) rağmen şikâyet tabi olup uzlaşma uygulanacak olduğundan ön ödeme uygulanamayacak suçlar şunlardır:

1. 2822 sayılı *Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu*, madde 80/2'deki suç.

2. 3573 sayılı *Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşılattırılması Hakkında Kanunu*'nun 14/3. maddesindeki suç.

3. 5042 sayılı *Yeni Bitki Çeşitlerine Ait Islahçı Haklarının Korunmasına İlişkin Kanunu*'nun 66. maddesi (b) bentlerinde düzenlenen suç.

X. Şikâyet Tabi Suçlar için Yakalamada İstisnalar Getirilmiştir

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 90. maddesi yakalama ve yakalanan kişi hakkında yapılacak işlemleri belirtmektedir. Maddenin 1. fıkrasında herkes tarafından geçici olarak yakalama yapılacak haller gösterilmiştir. Bunlar:

a. Kişiye suçu işlerken rastlanması.

b. Suçüstü bir fiilden dolayı izlenen kişinin kaçması olasılığının bulunması veya hemen kimliğini belirleme olanağının bulunmaması.

Yine aynı maddenin 3. fıkrasında ise şikâyet tabi suçlarda yakalama düzenlenmiştir. Bu fıkra göre genel ilke şikâyet tabi suçlarda herkes tarafından birinci fıkradaki gibi yakalamanın yapılamayacağıdır. Bunun yanında kolluk görevlileri de şikâyet tabi suçlarda suçüstü hali olsa bile yakalama yapamayacaklardır. Ancak şikâyet varsa yakalama yapabileceklerdir. Fıkra kolluk görevlileri bakımında şikâyet tabi suçlar bakımından istisna getirmiştir. Bu da şikâyet tabi suçlar çocuklar, beden veya akıl hastalığı, malullük veya güçsüzlükleri nedeniyle kendilerini idareden aciz bulunanlara karşı suçun işlenmesi halinde şikâyet şartı aranmaksızın kolluk yakalama yapabileceklerdir.

XI. Şikâyet Tabi Suçlar için Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi Kabul Edilmiştir

19 Aralık 2006 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe giren 5560 sayılı kanunla değişik CMK'nın 171. maddesine göre Cumhuriyet Savcısına yeterli şüphenin varlığına rağmen kamu davasının açılmasını beş yıl süreyle erteleme yetkisi verilmiştir. Maddenin 2. fıkrasına göre erte-

leme kararı verilebilmesi için (uzlaşma olmaması halinde) işlenen suçun;

a. Soruşturma ve kovuşturması şikâyete bağlı olmalı.

b. Bu suçun, yani soruşturması ve kovuşturması şikâyete bağlı suçun, üst sınırı bir veya bir yıldan daha az süreli hapis cezasını gerektirmeli.

Türk Ceza Kanunu'nda soruşturması ve kovuşturması şikâyete bağlı olup üst sınırı bir yılı aşmayan suçlar şu maddelerde düzenlenmiştir:

1. Basit yaralama (m. 86/2).
2. Taksirle yaralama (m. 89/1).
3. Tehdit (m. 106/1-ikinci cümle).
4. Konut dokunulmazlığın ihlali (m. 116/2).
5. Kişilerin huzur ve sükununu bozma (m. 123/1).
6. Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması (m. 133/1, 2).
7. Hırsızlık suçlarında daha az cezayı gerektiren haller (m. 144/1).
8. Dolandırıcılıkta daha az cezayı gerektiren hal (m. 159/1).
9. Kaybolmuş veya hata sonucu ele geçmiş eşya üzerinde tasarruf (m. 160/1).
10. Karşılıksız yararlanma (m. 163/1,2). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.
11. Bilgi vermeme (m. 166/1). Kanun'un 167/2 maddesinde belirtilen kişilerin zararına işlenmesi halinde.
12. Açığa imzanın kötüye kullanılması (m. 209/1).
13. Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali (m. 233/1).
14. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (m. 234/3).

XII. Şikâyet Hakkı Sahibine Davaya Katılma Hakkı Verilmiştir

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 237. maddesi kamu davasına katılma başlığı altında *"Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler."* şeklinde düzenleme getirmiştir. Dolayısıyla şikâ-yete tabi suçlarda şikâyet hakkını kullanan kişi suç mağduru ve suçtan zarar gören olduğu için açılan kamu davasına katılma hakkı vardır.⁴³

XIII. Şikâyet Hakkı Sahibine Yargılamada Haklar Tanınmıştır

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 234. maddesi mağdur ve şikâyet-çinin haklarını düzenlemiştir. Mağdur olan veya suçtan zarar gören şikâyet hakkı sahibine tanınan haklar şu başlıklar altında düzenlenmiştir.

a. Soruşturma evresinde;

1. Delillerin toplanmasını isteme,

2. Soruşturmanın gizlilik ve amacını bozmamak koşuluyla Cumhuriyet Savcısından belge örneği isteme,

3. Vekili yoksa baro tarafından kendisine bir avukat görevlendirilmesini isteme,

4. 153. maddeye uygun olmak koşuluyla vekili aracılığı ile soruşturma belgelerini ve el konulan ve muhafazaya alınan eşyayı inceletme,

5. Cumhuriyet Savcısının, kovuşturmaya yer olmadığı yönündeki kararına kanunda yazılı usule göre itiraz hakkını kullanma.

b. Kovuşturma evresinde;

1. Duruşmadan haberdar edilme,

2. Kamu davasına katılma,

3. Tutanak ve belgelerden vekili aracılığı ile örnek isteme,

⁴³ "Talimatla ifadesi alınan mağdurenin şikâyetçi olduğunu beyan etmesine ve 06.07.2005 tarihli oturumda mağdurenin beyanlarına iştirak ettiğini belirten mağdure vekiline CMK 238/2. maddesi açık hükmü karşısında davaya katılmak isteyip istemediğinin sorulmaması." (5.CD, 21.6.2006/6349-5870)

4. Tanıkların davetini isteme,
5. Vekili yoksa baro tarafından kendisine avukat atanmasını isteme,

XIV. Şikâyet Benzeri Soruşturma Kurumlarından Farklıdır

Ceza yargılamasında şikâyete benzer olsa bile sonuçları farklı bazı kurumlar vardır. Bunlar fail veya mağdur dışında kalan bir organ veya kişinin soruşturma ve kovuşturma arzusunu ortaya koymasidir.

Bunlar izin veya talep, karar, mütalaa ve yazılı başvuru kurumlarıdır. Bunların şikâyetten farkı geri alınamamalarıdır. İradenin belirtilmesiyle soruşturma başlar ve hükümle (kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar) sonuçlanır.

1. İzin veya Talep

Kanun bazı suçların soruşturma ve kovuşturmasının yapılabilmesi için Adalet Bakanı'nın izin vermesini veya talepte bulunmasını aramıştır. Bu izin veya talebin bulunmaması halinde dava açılmayacağı gibi açılmış bulunan davaya da devam edilemez. İznin verilmesi veya talebin yapılması için her hangi bir süre öngörülmemiştir.

Kovuşturması izne bağlı suçlar:

1. TCK'nın 299. maddesindeki Cumhurbaşkanına hakaret suçu.
2. TCK'nın 305/2. maddesindeki savaş hali dışında temel milli yararlar karşı işlenen suçlar.

3. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkında Kanun: Bu kanun gereğince memur ve kamu görevlilerinin görev nedeniyle işlemiş oldukları görev suçlarının soruşturulabilmesi için izin verilmesi gerekir. Ancak burada izni veren makam Adalet Bakanı değil, kamu görevlisinin bağlı bulunduğu kurumun üst amiridir.

Kovuşturması talebe bağlı suçlar:

1. TCK'nın 12. maddesindeki yabancılar tarafından yabancı ülkelerde işlenen suçlar.

2. TCK'nın 13/2. maddesindeki yabancı ve vatandaş tarafından işlenen suçlar.

2. Karar

Anayasa'nın 83/2. maddesinde, seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen milletvekili aleyhine dokunulmazlığı kaldırılmadıkça yapılamayacak muhakeme hukuku işlemleri sayılmıştır. Bunlar yakalama, sorguya çekme, tutuklama ve yargılamadır. İşte milletvekillerinin geçici dokunulmazlık kapsamına giren fiilleri sebebiyle anayasa 83/2'de belirtilen "*muhakeme işlemleri*"nin yapılabilmesi için TBMM'nin milletvekilinin dokunulmazlığını kaldırılmasına "*karar*" vermesi gerekir. Anayasa madde 112 gereğince TBMM dışından atanmış olan yani milletvekili olmayan bakanlar için de aynı esaslar geçerlidir.⁴⁴

3. Yabancı Hükümetin Talebi

Türk Ceza Kanunu'nun 11/2. maddesine göre vatandaş tarafından yabancı ülkede işlenen ve alt sınırı bir yıldan az olan suçlar için yargılama yapılabilmesi için zarar görenin veya yabancı hükümetin şikâyet şartı aranmıştır.

Yine kanununun 340 ve 341. maddelerinde düzenlenen suçlarda yabancı devletin şikâyeti aranmıştır.

Kanunun 340. maddesinde "*Yabancı Devlet Başkanına Karşı Suç*" başlığı altında düzenlemesi şu şekildedir: "*Yabancı devletlerden birinin başkanına karşı bir suç işleyen kişiye verilecek ceza, sekizde biri oranında artırılır. Suçun müebbet hapis cezasını gerektirmesi hâlinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur. Fiil, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlardan ise, soruşturma ve kovuşturma yabancı devletin şikâyetine bağlıdır.*" 341. maddedeki düzenleme ise "*Yabancı Devlet Bayrağına Karşı Hakaret*" başlığı altında şu şekildedir. "*Resmen çekilmiş olan yabancı devlet bayrağını veya diğer egemenlik alametlerini alenen tahkir eden kimseye üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir. Bu suçtan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması, ilgili devletin şikâyetine bağlıdır.*"

⁴⁴ Demirbaş, a. g. e., s. 190.

4. Mütalaa

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesinde vergi kaçakçılığı suçları, 360. maddesinde ise bu suçlara iştirak hali düzenlenmiştir. Kanun'un 367. maddesinde "Yaptıkları inceleme sırasında 359 ve 360. maddelerde yazılı kaçakçılık veya iştirak suçlarını tespit eden maliye müfettişleri, hesap uzmanları ile bunların muavinleri ve gelirler kontrolörleri ile stajyer gelirler kontrolörleri tarafından doğrudan doğruya ve vergi incelemesine yetkili olan diğer memurlar tarafından ilgili vergi dairesinin bağlı bulunduğu vergi dairesi başkanlığının veya defterdarlığın mütalaasıyla, keyfiyetin yetkili Cumhuriyet savcılığına bildirilmesi mecburidir.

Yukarıda belirtilen kaçakçılık suçunun işlendiğine sair suretlerle ıttila hasıl eden Cumhuriyet savcılığı hemen ilgili vergi dairesini haberdar ederek inceleme yapılmasını talep eder.

Amme davasının açılması, inceleme neticesinin Cumhuriyet Savcılığına bildirilmesine talik olunur." Görüldüğü gibi kamu davasının açılması için madde de sayılanların dışındaki yetkili kişiler (diğer memurlar) vergi dairesi veya defterdarlığın mütalaaı olmadan tespit ettikleri suçları Cumhuriyet savcılığına bildirmeleri halinde kamu davası açılmıyor.

5. Yazılı Başvuru

Bazı özel kanunlarda, Cumhuriyet Savcısının harekete geçmesi için ilgili kurumun başvuru şartı aranmaktadır. Bu başvurulular olmadığı zaman işlenen suç resen kovuşturmayı gerektirecek suçlar olmasına rağmen kanun koyucu çeşitli düşüncelerle ilgili kurumun yazılı başvurusunu aramıştır. Başvuru ile soruşturma yapılmasına başlanmasına rağmen vazgeçme ile bu davalar düşmemektedir. Bu nedenle yazılı bu başvurulular kendine özgü şikâyet hakkının kullanılmasıdır.⁴⁵ Halen bu başvuruların arandığı kanunlar ve ilgili maddeleri şunlardır:

a. 5464 Sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu

Madde 42/1-Bu kanunun 38., 39. ve 41. maddelerinde belirtilen suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma yapılması, kurum tarafından

⁴⁵ Hüsamettin Uğur, Bankacılık Kanunlarına Göre Dava Hakkı Üzerine Bir Değerlendirme. *Terazi Hukuk Dergisi*, sayı 6. s.140.

Cumhuriyet Başsavcılığına *yazılı başvuruda* bulunulmasına bağlıdır. Bu başvuru muhakeme şartı niteliğindedir. Bu fıkra uyarınca yapılan soruşturmalar neticesinde açılan kamu davalarında, başvuruda bulunması halinde kurum, başvuru tarihinde müdahil sıfatını kazanır.

b. 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu

Madde 162/1-Bu kanunda belirtilen suçlara ilişkin soruşturma ve kovuşturma yapılması, kurum veya fon tarafından Cumhuriyet Başsavcılığına *yazılı başvuruda* bulunulmasına bağlıdır.

c. 2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

Madde 49- 47. madde kapsamına giren suçlardan dolayı soruşturma yapılması, kurul tarafından Cumhuriyet Savcılığına *yazılı başvuruda bulunulmasına bağlıdır. Bu başvuru ile kurul aynı zamanda katılan sıfatını kazanır.*

Bu kanuna aykırı fiillerin işlendiğine dair bilgi edinen Cumhuriyet Savcıları, kurulu haberdar ederek durumun incelenmesini isteyebilirler.

Cumhuriyet Savcıları kovuşturmaya yer olmadığına karar verirse, kurul kendisine tebliğ edilecek bu kararlara karşı Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre itiraza yetkilidir.

XV. Şikâyeteye Tabi Suçlarda

Genellikle Sulh Ceza Mahkemesi Görevlidir

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunu'nun 10 maddesi Sulh Ceza Mahkemesi'nin görevli olduğu suçları belirtmektedir. Maddeye göre *"kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, iki yıla kadar (iki yıl dahil) hapis cezaları ve bunlara bağlı adli para cezaları ile bağımsız olarak hükmedilecek adli para cezalarına ve güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanması, sulh ceza mahkemelerinin görevi içindedir."* Genellikle şikâyeteye tabi suçlarda kanun maddesinde öngörülen cezaların üst sınırı iki yılın altında olduğu için görevli mahkeme sulh ceza mahkemesi

olmaktadır. Söylediğimiz gibi çoğunluk suçlar bu olmakla beraber cezası fazla olanlarda vardır. TCK'nın 102. maddenin ikinci fıkrası ikinci cümle buna örnek olarak gösterilebilir. Bu suçta ağır ceza mahkemesi görevlidir. 5846 sayılı kanunun 71 ve 72. maddelerindeki suçlarda ise asliye ceza mahkemesi görevlidir.

XVI. Şikâyeteye Tabi Suçlarda Genellikle Asli Zamanaşımı Sekiz Yıldır

Zamanaşımını düzenleyen TCK'nın 66. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendine göre beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda zamanaşımı sekiz yıl olarak öngörülmüştür.⁴⁶ Yukarıda görevli mahkemeyi belirtirken şikâyeteye tabi suçların cezasının üst sınırı genellikle iki yılın altında olduğundan bu suçların büyük bir çoğunluğunda zamanaşımı sekiz yıl olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda örneğini verdiğimiz TCK'nın 102. maddenin 2. fıkrasındaki istisnada olduğu gibi farklı zamanaşımına tabi suçlarda vardır.

⁴⁶ Kanun'un yaş grupları için değişik zamanaşımı süreleri kabul etmesi nazara alındığında büyükler için zamanaşımı 8 yıl, ilaveli zamanaşımı 4 yıl ve toplam zamanaşımı ise 12 yıl, fiili işlediği sırada 16, 17 ve 18 yaşındaki kişiler için asli zamanaşımı 5 yıl 4 ay, zamanaşımının uzaması 2 yıl 8 ay ve toplam zamanaşımı 8 yıl; 13, 14 ve 15 yaşındakiler için ise asli zamanaşımı 4 yıl, zamanaşımının uzaması 2 yıl ve toplam zamanaşımı ise 6 yıldır.